

ÚVER A DLH

Hodina 3

Ozrejmienie témy

ÚVOD

Dnešný svet stojí na dlhu. Zadlžujú sa jednotlivci, rodiny, podniky aj štáty. Úspech väčšiny bohatých spočíva v tom vedieť využiť požičané peniaze vo svoj vlastný prospech a vybudovať majetok. V lekcii „Ako začať zarábať“, sme vysvetľovali, aký je rozdiel medzi aktívom a pasívom a tu sa v skutočnosti ukáže ich sila. Je veľký rozdiel, ak si za požičané peniaze kúpime aktívum alebo pasívum. Za požičané si treba kupovať aktíva, aby nám generovali potrebné peniaze na pokrytie pasív.

VÝZNAM DLHU

Jednou z hlavných nevýhod osobného vlastníctva vecí je, že na ich kúpu si musíte niekoľko mesiacov šetriť. Pokiaľ by sme sa dostali k drahším položkám ako vlastný dom alebo auto, doba šetrenia by sa pretiahla na desaťročia. Preto existuje možnosť si peniaze požičať a následne ich pravidelne splácať.

Úver je suma peňazí, ktorú požičia **veriteľ** (napríklad banka) **dlžníkovi** (napríklad mladý manželský pár). Požičanú sumu je potrebné postupne vrátiť, väčšinou v podobe mesačných **splátok**.

ISTINA A ÚROK

Pri splácaní dlžníkovi nestačí vrátiť iba sumu, ktorú si požičal (**istinu**). Veritelia si za pôžičku väčšinou pýtajú určitú prémii navyše, ako odmenu za ochotu riskovať, že dlžník nebude schopný úver splácať. Táto prémia sa nazýva **úrok** a vyjadruje sa ako **percento** z istiny, ktoré sa musí splácať ako súčasť splátok.

Poznáme dva spôsoby úročenia: **jednoduché** a **zložené**. V realite sa žiaci takmer vždy stretnú so zloženým úročením, jeho výpočet je však príliš zložitý na to, aby ho vo svojom veku pochopili. Zatiaľ teda úplne stačí, ak im vysvetlíme princíp jednoduchého úročenia, nižšie však nájdete vysvetlenie tohto rozdielu.

Jednoduchý úrok sa počíta vždy len z počiatočnej istiny, teda sumy, ktorú sme si požičali. Ak si teda požičiame **100 €** pri úroku **5 % ročne** s tým, že istinu vrátane úroku vrátime o dva roky, tak za každý rok čo máme peniaze požičané, musíme vrátiť o 5 % navyše. Celková suma, ktorú musíme vrátiť sa teda dá vypočítať podľa nasledovného vzorca:

$$\text{Celková splátka} = \text{Istina} \times \left(1 + \frac{\text{Úroková miera}}{100} \times \text{Počet rokov splácania}\right)$$

$$\text{Celková splátka} = 100\text{€} \times (1 + 0,05 \times 2) = 110\text{€}$$

Zložené úročenie berie do úvahy aj **úrok z úroku**. Pre ilustráciu si vezmeme čísla z predošlého príkladu. Ak ste mali za prvý rok splatiť úrok 5 €, tak dlžná suma na druhý rok sa nebude počítať iba z pôvodnej istiny 100 €, ale prirátá sa k nej aj 5-eurový úrok, ktorý už "mal byť zaplatený". Úrok za druhý rok sa teda zvýši na 5,25 €.

TYPY ÚVEROV

Úvery sa dajú získať na rôzne účely a za rôznych podmienok. Najčastejšími typmi úverov, s ktorými sa môžu žiaci počas života stretnúť sú:

- 1. Spotrebný úver** slúži na nákup vecí bežnej spotreby, napríklad auta, práčky či dovolenky. Poskytuje sa na obdobie od 1 do 8 rokov a úroková miera býva vyššia ako pri hypotékach, keďže za požičanú sumu dlžník neručí nehnuteľnosťou.
- 2. Hypotekárny úver** sa poskytuje na nákup bytu, domu alebo pozemku, pričom doba splatnosti často dosahuje až 30 rokov. Ručí sa zaň nehnuteľnosťou, čo znamená, že v prípade neschopnosti splácať si banka môže uplatniť záložné právo, nehnuteľnosť predať a splatiť si úver. Výhodou je nižšia úroková sadzba.
- 3. Kontokorentný úver** sa poskytuje k bežnému účtu formou **povoleného prečerpania**. To znamená, že klient môže z bežného účtu použiť viac peňazí, ako si tam vložil. Neskôr ho však musí splatiť aj s úrokom. Maximálnu výšku prečerpania stanovuje banka.
- 4. Kreditná karta** je platobná karta, ktorá nám umožňuje platiť peniazmi banky. Musíme ich však splatiť naspäť. Pokiaľ to stihneme v **bezúročnom období**, tak nemusíme priplatiť žiadny úrok. Ak však peniaze vrátime neskôr, pripočítava sa nám vysoká úroková miera.

ROČNÁ PERCENTUÁLNA MIERA NÁKLADOV

Banky aj nebankové firmy si okrem úroku účtujú mnoho ďalších **poplatkov**, napríklad za **poskytnutie úveru** alebo **správu úverového účtu**. To znamená, že dohromady zaplatíme viac, ako len úrok.

Číslo, ktoré nám odhalí celkové náklady spojené s úverom, sa nazýva **ročná percentuálna miera nákladov (RPMN)**. Vyjadruje sa ako percento podobné úrokovej miere, ktoré však do svojho výpočtu zahŕňa aj všetky poplatky. Najvýhodnejším z ponuky úverov je ten, ktorý má pri porovnateľnej istine a dobe splácania najnižšiu

hodnotu RPMN. **Pri poskytovaní úveru je veriteľ povinný toto číslo uviesť, v opačnom prípade je úver bezúročný.**

EXISTUJE DOBRÝ DLH?

Dlh je odjakživa považovaný ako niečo zlé a máme v sebe zakorenené, že by sme sa mu mali obľúkom vyhnúť. Ak je dlh použitý na správny účel, vie byť aj dobrý. Napríklad ak za úver kúpime byt, ktorý budeme prenajímať, nakupujeme vlastne aktívum, ktoré nám generuje príjem. V tomto prípade je to teda dobrý dlh. Ak si zoberieme podnikateľský úver, aby sme mohli rozbehnúť či rozšíriť podnikanie, aj to je skvelým príkladom dobrého dlhu. Dôležité je pre žiakov vedieť s požičanými peniazmi správne naložiť.

AKO BANKA STANOVUJE VÝŠKU ÚROKOVEJ SADZBY

Výška úrokovej sadzby, ktorú dostanete v banke na úver je ovplyvňovaná niekoľkými faktormi.

Úrokové sadzby centrálnej banky – ide o kľúčový prvok, ktorý určuje výšku úrokovej sadzby pre váš úver. V jednoduchosti povedané, táto sadzba určuje cenu peňazí a od toho sa odvíja aj váš úrok, ktorý platíte.

Náklady na prevádzku – Banka na svoje fungovanie v dnešnej dobe potrebuje zamestnancov, softvér, budovu, pobočky, zabezpečenie a veľa iného.

Riziková prémia – Požičiavanie predstavuje pre banku riziko, že požičané peniaze od klienta nedostane. Ak je toto riziko vyššie tzn. bonita klienta je nízka, úroková sadzba bude vyššia. Naopak bonitný klient, ktorý dobre zarába, má stabilný príjem zo zamestnania a nikdy nebol v exekúcii dostane veľmi nízku rizikovú prirážku.

Marža banky - pre banku je úverovanie jednou z hlavných činností ako zarába, takže jej nestačí iba pokryť náklady, ale stanovuje si aj maržu, čiže zisk.

Sprostredkovanie úveru - či už si idete vybaviť úver priamo do pobočky alebo vám ho niekto sprostredkuje, tak sprostredkovateľ vždy dostane nejakú províziu. Výška tejto provízie je vždy zohľadnená v úrokovej sadzbe.

ODKAZY

Video - <https://www.youtube.com/watch?v=swSKROOi3OQ>

Článok - https://backend.financie.sk/storage/app/media/Zakladna/6.3.-dlhy_clanok.pdf

Aktivity a cvičenia

POŽIČANIE BICYKLA

Aktivita č. 1

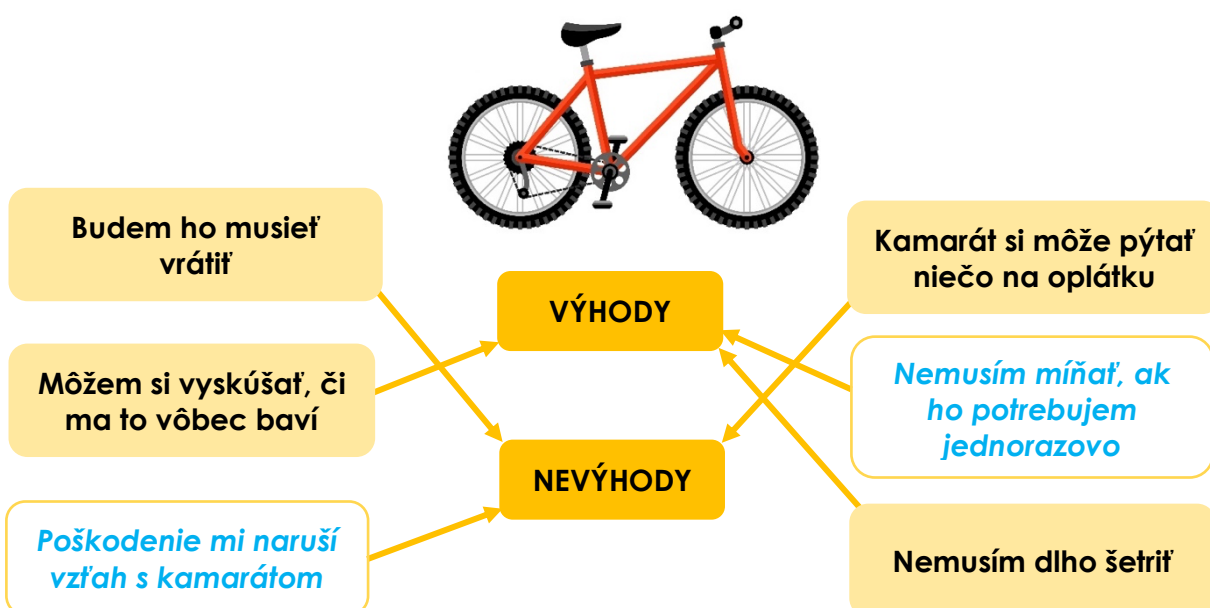
Pozri si úvodné video. Potom si predstav, že ťa láka bicyklovanie a rád by si si prešiel niekoľko cyklotrás. Keďže však nemáš bicykel, musíš si ho buď kúpiť, alebo požičať od kamaráta. Prirad' podľa videa výhody a nevýhody požičania bicykla a dopiš tie, ktoré v možnostiach chýbajú. Odpovedz na všetky otázky o požičiavaní peňazí.

Vysvetlenie: Úvodná aktivita má za cieľ ukázať žiakom rozdiel medzi **vlastníctvom** a **požičaním**. Zároveň by po nej mali byť schopní argumentovať, v akej situácii sa viac oplatí nákup a kedy pôžička. Na začiatok pustíme žiakom úvodné video.

Medzi **výhody** patrí to, že si v prípade vysokej ceny nemusíme dlho šetriť a môžeme daný tovar začať využívať skôr (napr. vlastné bývanie). Ak si navyše za požičané peniaze kúpime **aktívum** (napr. vzdelanie, investíciu), tak si zvýšime budúce zárobky viac, ako keby použijeme len vlastné peniaze. Môžeme teda veľa získať.

Požičiavanie peňazí však skrýva aj množstvo **nástrah**. Požičanú sumu **musíme vrátiť** aj s **úrokom**. Pokiaľ peniaze **nedokážeme splatiť**, môžu nám siahnuť na majetok a skončíme so zápisom v úverovom registri, kvôli čomu nám v budúcnosti nebudú chcieť požičať peniaze.

Žiakov necháme doplniť odpovede a diskutujeme s nimi o výsledku. Riadiť sa môžete **klúčom na druhej strane**. Záverečná otázka je čisto subjektívna a nemá správnu odpoveď, žiaci by na jej zodpovedanie mali použiť vlastnú situáciu a argumenty, ktoré počuli vo videu.

Čo je to úrok?

Peniaze nad rámec požičanej sumy, ktoré musíme vrátiť banke.

Prečo si banka za požičanie pýta úrok?

Ako odplatu za ochotu vzdať sa peňazí a riskovať, že sa jej nevrátia.

Označ či by si si bicykel radšej kúpil/a alebo požičal/a.

KÚPIL/-A

POŽIČAL/A

ÚROK A ISTINA

Aktivita č. 2

Keď si od niekoho požičiame peniaze, zvyčajne budeme musieť vrátiť trochu vyššiu sumu, ako sme si požičali. Táto suma navyše sa nazýva úrok. Skús sa na začiatok zamyslieť, prečo si za požičanie peňazí ľudia pýtajú úrok. Následne si predstav, že si požičiaš 500 € na nový herný notebook, pričom peniaze vrátiš o rok s úrokom 5 %.

Doplň čísla do riadkov a zisti, akú sumu budeš musieť splatiť naspäť.

Vysvetlenie: V priebehu druhej aktivity žiaci pochopia, prečo sa za požičané peniaze platí úrok a ako sa dá v jednoduchých situáciách vypočítať. Na úvod sa žiakov spýtame, prečo podľa nich veritelia pýtajú za požičanie určitú sumu navyše. Medzi dôvody môže patriť ochota riskovať, že požičané peniaze dlžník nesplatí, alebo odmena za to, že si určitú dobu nebudú môcť za požičané peniaze kúpiť veci pre seba.

Následne ich necháme dosadiť uvedené čísla do vzorca a vypočítať výsledok. Môžu si pokojne pomôcť kalkulačkou. Správny výpočet by mal vyzeráť takto:

POŽIČANÁ SUMA	+	ÚROK	=	ÚVER
500 €		50 €		550 €

VYBER NAJVÝHODNEJŠÍ ÚVER

Aktivita č. 3

V tejto aktivite máš na výber z troch bánk, ktoré ti ponúkajú tú istú sumu peňazí. Ponuky týchto bánk sa líšia výškou splátky, počtom splátok aj poplatkami, ktoré si každá banka účtuje. Vypočítaj, koľko zaplatíš v jednotlivých bankách a vyber si tú najlepšiu ponuku. Najlepšiu ponuku označ krížikom.

Vysvetlenie: V tejto aktivite majú žiaci vypočítať, v ktorej banke sa im oplatí zobrať si úver. Výpočet je jednoduchý: **počet splátok x mesačná splátka + poplatky banky**. Do žltých políčok žiaci doplnia sumu, ktorú zaplatia banke navyše. Do čierneho políčka potom označia banku, ktorá ponúka najvýhodnejší úver.

Požičaná suma :	10 000 €	10 000 €	10 000 €
Počet mesiacov:	40	60	50
Mesačná splátka:	315 €	220 €	260 €
Jednorazové poplatky:	700 €	300 €	100 €
Koľko zaplatíš navyše: (úroky + poplatky)	3 300 €	3 500 €	3 100 €
	☐	☐	☒

Poznámka: Ide len o fiktívny príklad.

VIDEO - NADMERNÉ ZADĹŽENIE

Aktivita č. 4

Všetkého veľa škodí a o dlhoch to platí dvojnásobne. Pokiaľ si na svoje plecia naberieme viac dlhu, ako dokážeme splatiť, môžeme sa dostať do veľkých problémov.

Prečítaj si nasledujúci úryvok a potom si pusti video. Diskutuj s triedou o možných problémoch s dlhom a spôsoboch, ako im predísť.

Vysvetlenie: Cieľom tejto aktivity je ukázať žiakom na konkrétnych príkladoch, ako predísť problémom s **nadmerným zadĺžením**. Prečítajte si spoločne priložený úryvok zo skutočného života a pozrite úvodných 1:50 z videa. Následne sa žiakov spýtajte, ako sa ľudia z úryvku dostali do problémov s dlhmi a ako sa im mohli vyhnúť.

Do problémov sa môžeme dostať napríklad tak, že si požičiavame peniaze na nákup **zbytočných** drahých vecí. Prípadne ak nemáme dostatočnú finančnú rezervu a na **nečakané výdavky** (napríklad oprava auta) si berieme spotrebný úver. Situáciu ešte zhoršíme, ak sa s ťažkosťami nikomu **nezdôveríme** a namiesto toho si berieme nové pôžičky s extrémne vysokými úrokmi z **nebankoviek**.

Predšŕ sa im dá **dobrou finančnou rezervou a správne vytvoreným rozpočtom.**

Na záver vypíšte so žiakmi tabuľku o tom, ktoré úvery sú v určitom bode života v poriadku a ktorým by sme sa mali radšej vyhýbať.

Skutočný príbeh: Máme dlhy a nevieme ako ďalej.

Niektorí ľudia majú veľké dlhy a to je problém pre mladé rodiny. Aj Peter s manželkou mali dobré práce a platili svoje účty. Potom si požičali peniaze na nový televízor a ďalšie veci, lebo si mysleli, že žiť na dlh je moderné. Psychológovia hovoria, že niektorí ľudia sa takto správajú, pretože si chcú získať pozornosť a uznanie od ostatných. Chceme mať pekné veci a žiť pohodlne, ale ak nemáme dosť peňazí, môžeme sa ocitnúť v problémoch s dlhmi. Dôležité je, aby sme premýšľali o tom, ako utrácame peniaze a nájsť spôsoby, ako si uspokojíť svoje potreby bez toho, aby sme sa zadlžovali.

VEDELI STE, ŽE?

Nebankovky ako Provident alebo Pôžičkáreň v minulosti požičiavali za úroky presahujúce 30 % p.a. Ľuďom, ktorí ich nevedeli splácať, siahali na majetok. Napriek súčasnej prísnejšej regulácii si treba pri dlhu dávať pozor na úžeru.

Napíš, čo je podľa teba dobrý a čo naopak zlý dlh. Kedy je dobré si požičať a kedy nie? Diskutuj, ako sa vyhnúť problémom s vrátením požičaných peňazí.

DOBRÝ DLH	ZLÝ DLH
Hypotekárny úver	Kreditná karta
Podnikateľský úver	Úver z nebankovky
Študentská pôžička (ak má dobré podmienky a nadobudnuté vzdelanie nám prinesie výrazne vyšší príjem)	Úver na nové auto (auto stratí viac ako polovicu svojej hodnoty za 4 roky, lepšie je kúpiť ojazdené auto)

NA ČO SI POŽIČAŤ?

Aktivita č. 5

Homer Simpson dokáže mesačne ušetriť 500€. Nižšie nájdete niekoľko vecí, ktoré by si chcel kúpiť. Vypočítaj, ako dlho by na ne sporil a koľko by dokopy stála pôžička. Na ktoré veci sa oplatiť požičať si a na ktoré nie? Zdôvodni svoje odpovede.

Vysvetlenie: Cieľom tejto aktivity je naučiť žiakov kriticky posudzovať, na čo sa oplatiť požičať peniaze a na čo nie. Použijú na to **tri kritériá:** typ kupovanej veci, dobu, ktorú by trvalo na ňu nasporiť a celkové preplatenie na úrokoch.

Najskôr žiakom vysvetlíme, ako dopočítavať **chýbajúce stĺpce** v tabuľke. Keďže dokáže Homer mesačne ušetriť 500 €, **dobu sporenia** zistíme vydelením ceny 500 eurami (napr. pri dovolenke $3000 \div 500 = 6$). Výsledné číslo bude počet mesiacov, keďže 500 € sporíme mesačne.

Celkové preplatenie vypočítame tak, že vynásobíme dobu splácania mesačnou splátkou. Treba si dať pozor, aby žiaci najskôr premenili roky na mesiace, keďže sa splátka hradí mesačne (napr. pri dovolenke $65 \cdot 5 \cdot 12 = 3900$). V realite by ešte v súvislosti s úverom zaplatili rôzne **poplatky**, v tejto úlohe ich pre jednoduchosť neberieme do úvahy.

Finálne rozhodnutie, či sa pôžička oplatiť, nechávame na žiakov. Intuitívne pravidlo je, že ak si na niečo vieme **rýchlo nasporiť** a pri úvere by sme solídne **preplatili požičanú sumu**, pôžička sa skôr neoplatí (napr. pri dovolenke). Naopak, ak by sme na danú vec **šetrili roky** a jej kúpa nám umožní **zarábať viac peňazí**, pôžička sa skôr oplatiť (napr. pri prestížnej univerzite).

Žiakov však netreba tlačiť do definitívnej odpovede, výhodnosť pôžičky vždy závisí od **individuálnej situácie**. Ak niekto vie, že chce v živote robiť povolanie, pre ktoré netreba drahé vysokoškolské vzdelanie, pôžičku si rozhodne brať nemusí, aby sa zbytočne nezaťažil splátkami. Diskutujte so žiakmi a snažte sa ich viesť k podobným argumentom.

Cieľ	Cena	Doba sporenia	Mesačná splátka	Doba splácania	Dokopy splatím späť	Oplatiť sa pôžička? Áno/Nie
Dovolenka	3 000 €	6 mesiacov	65 €	5 rokov	3900 €	
Byť	100 000 €	16,7 roka	400 €	30 rokov	144 000 €	
Prestížna univerzita	30 000 €	5 rokov	200 €	15 rokov	36 000 €	
Nová chladnička	1000 €	2 mesiace	25 €	5 rokov	1500 €	
Ojazdené auto	15 000 €	2,5 roka	200 €	8 rokov	19 200 €	

VEDELI STE, ŽE?

Hypotekárny úver (pôžičku na bývanie) banky poskytujú za veľmi výhodný úrok. V prípade, že nebudete schopní splácať, si totiž môžu nechať založený dom alebo byť. Majú teda určitú záruku, vďaka ktorej môžu požičiavať lacnejšie.

BONITA

Aktivita č. 6

Banka požičiava peniaze len tomu, kto ich vie vrátiť. Na to, aby dokázala posúdiť, kto úver dostane a kto nie, zisťuje o ľuďoch ich finančnú históriu. Z uvedených možností vyber všetky, ktoré znižujú tvoju možnosť dostať úver.

- Pravidelná mesačná mzda zo zamestnania
- Kreditná karta, ktorá sa nepoužíva
- Otvorený účet v banke
- Míňanie peňazí na hazardné hry
- Nesplatené úvery v minulosti
- Neúspešná žiadosť o úver v minulosti

Vysvetlenie: Pre banku je veľmi dôležité dávať pozor na to, komu požičiava. Chce aby čo najviac úverov, ktoré poskytnú bolo splatených. Banky preto analyzujú finančnú situáciu daného klienta. Pozerajú sa na to koľko zarába, ako dlho pracuje, či má deti, či nehazarduje, či sa neuchádzal neúspešne o úver a veľa ďalšieho. Výsledkom tohoto hodnotenia je bonita. Čím má klient vyššiu bonitu, tým je menšia pravdepodobnosť, že úver nespladí a vďaka tomu môže získať lepšiu úrokovú sadzbu.